

LBRIS

We know
books

ELITA DIN UMBRĂ

Cum subminează noii mediatori politici

democrația, guvernele și piața liberă

JANINE R. WEDEL

Alexandria
Publishing House

Impostorii și viețile lor duplicitate.....	21
Să-i spunem fiarei pe nume.....	27
Evoluția speciilor	40
Dincolo de colegialitate.....	44
Când privatizarea întâlnește sofismul	65
Reorganizarea administrației	71
Transmiterea noilor ordini mondiale	82
Completarea amestecului cu tehnologia	85
Înclinarea către falsul adevăr	93
Puterea flexibilă în Estul Sălbatic.....	117
Comuniunea mârșavă	123
Precursorii rețelelor flexibile.....	129
Ascensiunea rețelelor flexibile.....	134
Cu flexianismul înainte – spre trecut.....	139
Spațiul fictiv al Rywingate.....	143
Asimilarea statului.....	150
Guvernul SUA S.R.L.	165
Cine este Guvernul?.....	170
Guvernul aruncat în umbră.....	173
Guvernul lipsit de suflet.....	180
„Concurența” fără întrecere.....	197
Autoritatea echivocă.....	208
Sfârșitul devotamentului față de instituții?.....	216
Consolidarea puterii executive.....	221
„Privatizatorii”	255
Comuniunea transnațională.....	258
Impunerea convingerii	273
Scamatoria strategică.....	282
Înlocuirea Statului	293

O comuniune transnațională mai intensă.....	297
Rodul rețelelor flexibile.....	302
Flexienii statornici	304
Agențiile de recrutare.....	333
Constituirea nucleului Neocon	338
Puterea colectivului.....	341
Convingeri și continuitate.....	345
Marginalizarea birocrăției.....	351
Neautorizat și totuși autorizat	355
Marginalizarea competenței	362
Urmărirea politicii personalizate	369
Și totuși, ei tot continuă	398
Răspunderea în epoca rețelelor flexibile.....	433
Auditarea auditului	438
În slujba mai multor stăpâni	449

CAPITOLUL UNU

Impostorii și viețile lor
duplicitate

Trăim într-o lume a flexibilității. Dispunem de timp flexibil, muncitori flexibili, cheltuieli flexibile, recrutare flexibilă, mașini flexibile, tehnologie flexibilă, beneficii flexibile, de flexibilitatea minții - și chiar de identități flexibile. „Flexibilitatea” a devenit o parte integrantă a modului nostru de viață, dar și a modului în care exercităm puterea și influența. La fel cum factorii de influență își adaptează rolurile, în aceeași măsură și reprezentanțele, organizațiile, instituțiile și statele trebuie să dea dovadă de o adaptabilitate neîncercată anterior. Factorul de decizie care preia simultan rolul de consultant de afaceri, membru al unui *think tank*, guru media și consultant guvernamental se insinuează cu ușurință în diversele organizații în care își desfășoară activitatea. Timpul nu este singurul lucru pe care îl împarte. Chiar și loialitatea sa poate fi adesea împărțită. Nici măcar consultanții pe termen scurt care abordează un simplu proiect nu își permit un devotament excesiv față de companie sau față de agenția guvernamentală. Acești indivizi fac parte din organizațiile respective (parțial, cel puțin), însă arareori

LIBRIS | We know books
 simt că aparțin cu adevărat acestor organizații.¹

Intrarea într-o organizație fără să aparțină de aceasta, le permite respectivilor actori să urmărească o „coincidență de interese”, adică, să se infiltreze și să desfășoare activități suprapuse, menite să deservască propriile interese ori interesele asociațiilor acestora. Întrucât respectivii actori „non-statali” angajați de companii, organizații cvasi-guvernamentale și organizații nonguvernamentale (ONG-uri) desfășoară adesea activități întreprinse la un moment dat de reprezentanți oficiali, aceștia au privilegiul de a accesa informații *oficiale* – informații pe care le pot utiliza în interes personal. De asemenea, dispun de mai multe oportunități de utilizare a acestor informații în scopuri care nu sunt asociate interesului public și, care, de altfel, nu sunt ușor detectabile, controlând în tot acest timp mesajul în favoarea propriului joc.²

Să luăm exemplul lui Barry R. McCaffrey, general militar rezervist cu patru stele, analist militar pentru presă, consultant în domeniul apărării, președinte al propriei firme de consultanță, profesor cu jumătate de normă și expert. Îndrumările acestuia au fost solicitate de Congresul și administrația George W. Bush cu privire la desfășurarea războaielor americane de după evenimentele din 11 septembrie. Un rol esențial pentru succesul lui McCaffrey în îndeplinirea rolurilor respective l-a constituit accesul special acordat acestuia de Pentagon și asociații încadrați încă în serviciile militare. Conform unui articol deconspirator din *New York Times*, publicat în noiembrie 2008, accesul includea vizite special organizate pentru McCaffrey în zonele de război. Pe parcursul acestor vizite, generalul a adunat informații care s-au dovedit utile în alte ipostaze – nu numai pentru funcția de cadru didactic deținută în cadrul Academiei Militare din SUA, funcție sub acoperire considerată de Penta-

Pe vremea când administrația încerca să convingă poporul american de eficiența intervenției SUA în Irak, generalul a apărut frecvent în postura de analist în cadrul știrilor televizate – de aproape o mie de ori pe postul NBC și afiliații acestuia. Prezentat fiind în diverse feluri, ca erou al Războiului din Golf, profesor sau veteran decorat, însă niciodată ca purtător de cuvânt neoficial al Pentagonului cu pozițiile deținute. Generalul a fost, de asemenea, citat ca sursă în *New York Times*, *Wall Street Journal* și alte publicații de top. Mai mult, în iunie 2007, conform *Times*, acesta a încheiat un contract de consultanță cu una din numeroasele companii din domeniul apărării cu care avea conexiuni, companie care i-a solicitat serviciile în vederea obținerii unui contract avantajos cu guvernul. Patru zile mai târziu, McCaffrey se supunea ordinelor, recomandând personal compania lui David Petraeus, ofițerul comandant din Irak, în vederea furnizării de vehicule blindate pentru intervențiile în Irak, omițând să specifice rolul deținut în compania respectivă. Aceste conexiuni nu au fost destăinuite nici în cadrul apariției TV de pe postul NBC din aceeași săptămână, apariție pe parcursul căreia îl lauda pe generalul Petraeus, nici în fața Congresului, unde nu numai că a făcut lobby pentru compania ce urma să furnizeze vehicule blindate pentru Irak, ci a recurs inclusiv la critici directe îndreptate către compania competitoră.³

Modul de utilizare a informațiilor și a accesului în vederea generării relațiilor dintre instituții și exercitarea influenței într-o anumită direcție reprezintă aportul pe care administrațiile care necesită suportul public, presa care urmărește tiraj sau rating, industria care vizează un anumit profit și academiile într-o continuă căutare de superstaruri îl solicită din partea Generalului McCaffrey

și a altor astfel de actori. Însă, având în vedere că numai actorul individual poate crea punți și relații între aceste instituții – spre exemplu, prin obținerea accesului și informațiilor disponibile în cadrul uneia, în vederea facilitării accesului și sporirii prestigiului alteia – numai respectivul actor poate trasa o linie pentru a conecta toate punctele. Un asemenea rol implică un sistem complex, dar subtil, de stimulente menite să consolideze pozițiile de influență și accesul actorului la informații și putere. Iar actorul trebuie să-și respecte partea lui de înțelegere. Atunci când McCaffrey a criticat modul de desfășurare a războiului în emisiunea *Today*, Secretarul Apărării, Donald Rumsfeld i-a retras imediat accesul la întrunirile speciale ale Pentagonului. În mod grăitor, McCaffrey a revenit în emisie, și-a reafirmat sprijinul pentru modul de abordare al Pentagonului și și-a recâștigat rolul în cadrul respectivelor ședințe.⁴

Conform unui articol recent din *Times*, McCaffrey datorează o parte din aceste privilegii de acces unei campanii de relații publice inițiată de Pentagon, care presupunea înregimentarea personalului militar de top în rezervă, în calitate de „factori de amplificare forțată a mesajului” în media. McCaffrey se număra printre membrii cei mai însemnați ai campaniei pe parcursul căreia în perioada 2002 – 2008, Pentagonul a oferit celor șaptezeci și cinci de analiști acces la campaniile și inițiativele militare în cadrul unor operațiuni private de instruire, agende și vizite sub escortă. În urma divulgării și a apelurilor venite din partea Congresului pentru inițierea unei investigații, auditorii guvernamentali au analizat dacă inițiativa Pentagonului a „constituit o campanie ilegală de propagandă îndreptată către publicul american”, conform *Times*. Inspectorul general al Pentagonului a descoperit că fondurile instituției au fost utilizate corespunzător și că ofițerii militari pensionați nu au beneficiat de

câștiguri incorecte din această înțelegere. Pentagonul, condus de președintele Obama, a invalidat ulterior raportul inspectorului general, însă nu a dispus elaborarea unui nou raport. Chiar și atunci când nu este mușamalizat, acest tip de audit guvernamental nu are rolul de a sintetiza efectul real al factorilor de influență din prezent și a mediului în care aceștia operează – o realitate care are potențialul de a aduce prejudicii mult mai mari societății democratice decât o simplă risipă a banilor contribuabililor. În timp ce milioane de telespectatori, Congresul și Generalul Petraeus au fost lăsați să creadă că McCaffrey își exprima o perspectivă specializată și obiectivă, rolurile interconectate ale lui McCaffrey l-au ajutat pe acesta (și pe alte persoane cu profil similar) să obțină beneficii, astfel încât expertiza oferită de el și-a pierdut din obiectivitate. *Times* remarca în mod simplist că „decidenții politici și publicul vor avea dificultăți în a înțelege pe deplin interesele acestora”⁵.

Între timp, organizațiile oficiale și private în care se insinuează respectivele figuri influente, fie urmează curentul văzându-și de propriile interese, fie sunt insuficient echipate pentru a înțelege ce urmăresc acești actori în diversele locuri de întâlnire unde operează. În cazul lui McCaffrey, nicio instituție, începând de la Pentagon și terminând cu furnizorul pe probleme de apărare și canalul NBC, nu au avut vreun alt interes în afara celui de complicitate. La fel ca în cazul generalului, operatorii și-au depășit facilitatorii, neputând fi monitorizați în mod efectiv de către state, consiliile directoare și acționari, fără să mai punem la socoteală electoratul. Și în ciuda faptului că acești actori au provocat uneori îngrijorare, respectivele personaje au dat dovadă de o eficiență extraordinară în atingerea obiectivelor – beneficiind adesea de acceptare la nivel larg. Spre deosebire de colportorii din trecut, actorii actuali au reușit să pună

IBRIS | We know books
 bazele unui nou sistem de putere și influență – un sistem care reușește să dirijeze în profunzime guvernele și societatea.

Această nouă clasă de actori este rezultatul unei confluente fără precedent a patru ansambluri transformaționale apărute la sfârșitul secolelor douăzeci și douăzeci și unu: reproiectarea regimului de guvernare, impulsionată de valul în continuă creștere de externalizare guvernamentală, de liberalizare sub influența unui regim „neoliberal” și de extindere a puterii executive; sfârșitul Războiului Rece – al relațiilor predominante de două alianțe rivale – care au dus la intensificarea dezvoltării și la crearea unor noi arene, insuficient guvernate; apariția unor tehnologii din ce în ce mai complexe, în special a tehnologiilor informației și comunicației; adoptarea sofismului^{iv} care permite oamenilor să experimenteze cu modul de a se prezenta în fața lumii, indiferent de fapte sau antecedente. Deși poate părea paradoxal, argumentul unor astfel de împrejurări aparent incompatibile, în aceeași propoziție – și de a include în listă „sofismul” – schimbările declanșate de aceste circumstanțe interacționează mai mult ca oricând.

Răspândirea rolurilor, precum și capacitatea actorilor de a da naștere unor coincidențe de interese pentru cei care le interpretează, constituie rezultatul natural al respectivelor împrejurări. Prin urmare, autoritatea sporită delegată actorilor privați (facilitată de privatizare, încheierea Războiului Rece și de tehnologiile inovatoare și complexe) le-a permis acestora să devină veritabili paznici ai informației, poziție ocupată anterior de state și de autoritățile internaționale. Operând, aparent, în numele autorităților menționate, acești actori (care preiau, spre exemplu, rolul de consultanți ai

^{iv} În original: truthiness – falsul adevăr (n. tr.)

statelor, sau de ambasadori speciali sau intermediari între acestea) pot păstra informația și o pot utiliza în scop personal, ferindu-se totodată de monitorizarea concepută pentru păstrarea echilibrului anterior al statelor și organismelor internaționale. Iar strategia lor nu dă greș. Aparențele de moment au devenit omnipotente în actuala societate a arbitrarului, după cum formulase și comediantul Jon Stewart, ideea într-un pamflet: „În ziua de azi, haina chiar îl face pe om”⁶. Factorii de influență din prezent se eschivează abil de astfel de judecăți. Urmărindu-și coincidențele de interes, aceștia urzesc noi forme de putere și influență instituțională, unde puterea oficială și influența privată sunt interdependente și chiar se consolidează reciproc.

Fenomenul pe care încerc să îl analizez în *Elita din umbră* nu este altceva decât o schimbare *sistemică*. Noul sistem care își vestește apariția este unul care subminează principiile ce au constituit mult timp definiția statelor moderne, a piețelor libere și a democrației însăși.

Să-i spunem fiarei pe nume

Am decis să dau acestei noi clase de factori de influență numele de „flexieni”^v. Atunci când respectivii operatori acționează împreună, în grupuri, pe perioade îndelungate, extinzându-și astfel influența, aceștia formează rețele flexibile. Flexienii și rețelele flexibile operează la unul din capetele unui șir neîntrerupt în vederea construirii propriilor coincidențe de interese.

Interpretarea rolurilor suprapuse poate exercita – și exercită

^v Persoane și rețele care se mișcă oportunist și lipsit de scrupule între public și privat: oamenii conflictului de interese

adesea – nu numai o influență benignă, ci poate determina totodată deservirea intereselor tuturor organizațiilor înglobate în proces, precum și a intereselor publicului. Totuși, într-o arenă internațională care „sporește oportunitățile de strategie la două capete, practicată de contrabandiști ... și samsari ... există suficiente riscuri generate de incertitudinile și interpretările eronate ce planează asupra pozițiilor individuale”, după cum evidențiază doi experți juridico-politici. Vom lua ca exemplu individul care acționează ca „analist politic într-un context ... și ca avocat într-un altul; purtător de cuvânt pentru valorile naționale într-un context, susținător al statului național de drept într-un altul”. Acest analist politic/avocat peripatetic nu implementează neapărat „strategia la două capete”. Însă, activitățile desfășurate de respectiva persoană în numele unei organizații, pot contraveni celor desfășurate în numele alteia – chiar până în punctul în care subminează obiectivele fiecăreia dintre ele, sau ale amândurora. Flexienii duc aceste coincidențe de interes la extrem. Putem afirma că am întâlnit un flexian⁷ atunci când un individ deservește roluri interdependente și apare în public promovând condițiile unei politici și atunci când niște întrebări fundamentale nu primesc răspunsuri clare – Cine este? Cine îl sprijină financiar? Pentru cine lucrează? Și mai ales, cui îi datorează supunere?

Pentru a înțelege această activitate duplicitară în timp ce asistăm la acceptarea acesteia, haideți să aruncăm o privire asupra lui Gerhard Schroeder, cancelarul social-democrat al Germaniei în perioada 1998-2005. Deși nu a avut aceeași implicare precum adevărații flexieni, acesta a dat totuși dovadă de anumite caracteristici duplicitare și aproape că a trecut granița în teritoriul flexienilor. În septembrie 2005, înainte de a pierde alegerile pentru un nou man-

dat, Schroeder a semnat un pact în numele guvernului său cu Gazprom, un colos energetic care controlează un sfert din rezervele de gaze naturale la nivel global și care reprezintă un amestec înnegurat de putere privată și de stat. Acordul prevedea construirea unei conducte din Marea Baltică ce urma să treacă direct din Rusia în Germania și să furnizeze gaze naturale Germaniei și altor state vest-europene. În luna decembrie a aceluiași an, după alegeri, cancelarul a acceptat un post de șef al comisiei acționarilor Gazprom, funcție echivalentă în mare măsură cu funcția de Președinte al consiliului de administrație. După cum evidențiază un editorial din *Washington Post*, prin acțiunile sale, Schroeder „s-a catapultat într-o altă ligă”⁸.

Germania a plătit prețul politic pentru acest acord. O parte din vest-europeni au avertizat că respectiva conductă avea să împovăreze Europa cu o dependență mai mare de gaz rusesc. Iar comanda marinei ruse de a proteja conducta a dus la o anticipare, din partea criticilor, a unui potențial nou risc de spionaj. Mai mult, cele două țări central europene, vecinii baltici și ucraineni, trecuți cu vederea în momentul stabilirii rutei maritime a conductei, s-au simțit ultragiați de această retrogradare la statut de non-partener. În Polonia, acordul a declanșat sentimentul care reamintea de pactul dintre Hitler și Stalin care a tranșat națiunea în două bucăți ca pe o halcă de carne.⁹

Acordul a fost caracterizat și prin alte particularități. Directorul executiv al consorțiului responsabil pentru conductă este Mathias Warnig, fost căpitan Stasi. În calitate de spion est german, Warnig colaborase cu Vladimir Putin în anii '80, atunci când președintele rus era însărcinat cu supervizarea biroului KGB din Dresden. (Președintele, și anterior vice-președintele consiliului de administrație